

Νέφος λύπης διήλθεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ προσέθηκε· — « Λογίζομαι εὐτυχῆς αἰσθανόμενος ἑμαυτὸν τόσον νέον· θὰ ἔχω τὸν καιρὸν νὰ σὲ ἀποζῆ μιώσω δι' ὅσον κακὸν σοὶ ἐπροξένησα. »

Τῷ ὄντι συνεμερίσθη τοῦ βίου ἡμῶν καὶ παρῆσθη καθ' ἅπασαν τὴν ἐκπαίδευσίν μου· ἡ μήτηρ μου ὠμίλει ὀλίγον ἐν ταῖς συναναστροφαῖς καὶ σχεδὸν πάντοτε δι' ἐνός ναι ἢ ὄχι. Αἱ σκέψεις αὐτῆς ἑμαντεύοντο μᾶλλον ἢ ἐξεφράζοντο· ἀλλ' ὅσας ἀνελάμβανε τὸ ἔργον διδασκαλίας, ἢ διάλεκτος αὐτῆς ἦτο συγχρόνως τόσον ἀπλή, τόσον λεπτή καὶ καταληπτή, ὥστε οὐδεὶς λόγος μοῦ ἐθιξέ ποτὲ τὴν καρδίαν. Ὁ πατήρ μου, ὅπως ὑπερήφανος, διότι εἶχε τοιαύτην σύζυγον καὶ ὅπως ἐκπεπληγμένος, διότι οὐδέποτε ἐγνώρισε τὸ τοιοῦτο δὲν ἔπαυεν ἐγκωμιάζων αὐτήν. Ἦρχισε νὰ τὴν ἀγαπᾷ χάριν αὐτῆς· καὶ χάριν ἐμοῦ δι' ὅσα ἐγνώρισε καὶ δι' ὅσα μ' ἐδίδασκεν. Ἀνθρωπὸς ὀλιγώτερον ἀπλοῦς τὴν καρδίαν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν τοσοῦτον αἰφνιδίως ἀνακαλυπτομένην ἀξίαν τῆς συζύγου του, καὶ δὲν θὰ συγκατένευεν εὐχαρίστως νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ διαμοιρασθῇ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον βαθμὸν, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνδρες τόσον πολὺ σφετερίζονται. Ἄλλ' ὁ πατήρ μου μὲ τὴν ἀφελῆ καὶ γενναίαν αὐτοῦ φύσιν . . . , — Ἄρκει ἄρκει, εἶπεν ὁ συντάγματάρχης.

— Σὰς ἀπηγόρευσα νὰ μὲ διακόψητε· διὰ νὰ σὰς τιμωρήσω, θὰ λάβατε ἓνα ἔπαινον περιπλέον. Μὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ἐν ἀπλότῃτι μεγάλην ἔκρινεν ὅτι ὤφειλε νὰ διορθώσῃ τὰ ἁμαρτήματά του καὶ μάλιστα νὰ φροντίσῃ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς θυγατρὸς του. Ἄν προώδευσα ὀλίγον, ἂν ἀπήντων ὀρθῶς, « Εἶσαι ἄγγελος, » ἔλεγεν εἰς τὴν μητέρα μου· ἡμέραν δὲ τινα καταληφθεὶς ὑφ' ἀμίλλης, προσῆλθε λέγων μοι « Θέλω καὶ ἐγὼ ἐπίσης νὰ σὲ διδάξω τι ἀλλὰ τί; ἰδοὺ τὸ δύσκολον· θὰ ἠδυνάμην νὰ σὲ διδάξω τίνι τρόπῳ ἀλίσκεται ἐν φρούριον· ἀλλὰ τοῦτο δὲν σὲ ὠφελεῖ. Ἴδωμεν· θέλω νὰ σοὶ δεῖξω τὴν γεωγραφίαν, ὄχι τὴν γεωγραφίαν ἣν διδάσκουσιν ἐπὶ μεγάλου φύλλου χάρτου μὲ μικρὰς μαύρας στιγμαῖς διὰ τὰ ὄρη καὶ μικρὰς ἑλικας διὰ τοὺς ποταμούς, ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ γεωγραφίαν, τὴν διδασκόμενην μὲ τὰ πέλαμα τῶν ὑποδημάτων. Διέτρεξα ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, θὰ συνοδοιπορήσωμεν. » Καὶ ἤρχισε τὰς περιγραφὰς αὐτοῦ. Καὶ πόσαι ὦραι παρήλθον ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ θαλάμῳ, ὃν ἐντεῦθεν βλέπεις, παρὰ τὸ γραφεῖόν μου, τοῦ πατρὸς μου

καθημένου πρὸς δεξιὰ καὶ τῆς μητρὸς μου πρὸς τὰ ἀριστερά! Καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν τὰ δύο ταῦτα προσφιλή μοι ὄντα ἐκάθηγτο ἐκεῖ, ὅπως δώσωσιν ὅ,τι καλὸν εἶχον ἐν ἑαυτοῖς εἰς τὴν μικρὰν θυγατέρα των, ἧς ὁ Θεὸς μετεχειρίζετο ὡς ὄργανον, ὅπως συμφιλίωσῃ αὐτοὺς, καὶ ἦτις ἠὲ χαρίστησεν ἀκολούθως τῷ Θεῷ διὰ τοῦτο. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος· « Ὑπαγε νὰ παίξῃς, τέκνον μου, » ἔλεγε μοι ὁ πατήρ· ἐκεῖνοι δὲ ἔμενον ἐκεῖ, ἔχοντες ἕκαστος τὸν ἀγκῶνα ἐπηρεισμένον ἐπὶ τοῦ τραπέζιου καὶ συνομιλοῦντες, περὶ τίνος νομίζετε; Πάντοτε περὶ ἐμοῦ, ἀγαπώμενοι χάριν ἐμοῦ, ἀγαπώμενοι ἐν ἐμοὶ καὶ τοῦ λοιποῦ ἀδιασπάστως ἠνωμένοι . . .

— Καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου μετεμορφώθη, ὑπέλαβεν ὁ συνταγματάρχης. Ἦμην σκληρὸς, εἶμαι καλὸς, οὕτω τοῦλάχιστον νομίζω· ἡμην βίαιος, εἶμαι δίκαιος· ἐβασάνιζον, νῦν δὲ ἀγαπῶ· δὲν βλασφημῶ πλέον, δὲν πίνω πλέον, δὲν καπνίζω σχεδὸν πλέον . . . Τί θὰ ἔλεγεν ἡ δεσποσύνη; « Ἄ! Ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ κατοικῶν γνωρίζει καλῶς τί πράττει ὅταν χαρίζῃ ἡμῖν τέκνα· νομίζομεν ὅτι λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ ὄντα λατρευτὰ καὶ ἐκεῖνα μᾶς ἀνατρέφουσιν. »

Ἐλθὲ νὰ μὲ φιλήσῃς, ἀκριβὴ μου παιδαγωγός.

Ἡ Μαρία κύψασα κατησπάσθη τρυφερῶς τὸ ἦδη φαλακρὸν ὀλίγον μέτωπον τοῦ συνταγματάρχου, ὃ δὲ νεαρὸς μνηστήρ θεωρῶν ἀμφοτέρους περιδάκρυς.

— Ὁ Θεὸς μὲ ἠυλόγησεν, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν.

ΠΕΡΙ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

Ὁ Πυθαγόρας ἦτο Σάμιος, Ἰων ἄρα τὴν πατρίδα· τὸ ἦθος ὅμως καὶ τὸ πνεῦμα ἦτο Δωριεύς. Ὁ ἀνὴρ οὗτος συνείχεν ἐν ἑαυτῷ τὰς γνώσεις ἀπάσας τῶν τότε σοφῶν, Ἰνδῶν, Βακτριανῶν καὶ Αἰγυπτίων, ὧν οὐχ ἦττον ἀληθῆς ἢ Ἕλληνας· Διαλάμπει δὲ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν αἰώνων ὡς περ ἱεροφάντης τῆς ἀληθείας ὡς ἦτο καὶ ἐξωτερικῶς, τὴν τε στολὴν καὶ τὸ σχῆμα, λευκὸν μὲν ἱμάτιον περιβεβλημένος, βαθῦν δὲ πύγωνα ἔχων, ἐστεμμένος τὴν κεφαλὴν χρυσῷ σφάνῳ, σοβαρὸς μεθ' ἰλαρότητος, ἀξιοπρεπῆς καὶ ἐπιτακτικός· ἔφερε δὲ ἀείποτε εἰς στόματος τὸ ἔπος τὸδε.

Ἦ παρῆβην; τί δ' ἐπράξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ βίου αὐτοῦ ὡς πάντων τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν περιβάλλεται

μὲ μύθους καὶ ἀσάφειαν. Λέγεται υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ὅτι παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἔλαβε τὴν μνήμην τοῦ ἀρχαίου του βίου ὡς δῶρον· ὅτι ὁ πατήρ του ἐλθὼν εἰς Δελφοὺς μετὰ τῆς γυναικὸς ἐγκύου οὐσῆς ἔλαβε χρῆσμον παρὰ τῆς Πυθίας ὅτι θὰ γεννησῆ υἱὸν, ὅστις κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὸ κάλλος πάντας θὰ ὑπερβάλῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἐκ τούτου ὠνομάσθη Πυθαγόρας, τοὔτεστιν ὑπὸ τῆς Πυθίας ἀναγγελθεὶς, ἀγορευθεὶς. Οὗτοι εἶναι οἱ μῦθοι.

Ἐγεννήθη δὲ ὁ Πυθαγόρας ἐν Σάμῳ τῷ 569 π. Χ. ὅπου ὁ πατήρ του Μνήσαρχος ἦτον ἐμποροπλοίαρχος, ἐμπορευόμενος μὲ τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Σικελίαν. Πρῶτος διδάσκαλος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιητῶν καὶ τὴν μουσικὴν ὑπῆρξεν ὁ Σάμιος Ἑρμόδαμος· ἀλλ' ἠκρόασθη καὶ τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρας, Θαλῆν, Ἀναξίμανδρον, καὶ Φερεκῶδην.

Δεόντως μαρφωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων, εἶ νεὸς ἀπεφάσισε κατὰ παρακίνησιν καὶ αὐτῶν νὰ περιέλθῃ ξένας χώρας καὶ γνώρισῃ ἄλλων ἐθνῶν τοὺς σοφοὺς. Ὅθεν ἀπέπλευσε κατ' ἀρχὰς εἰς Φοινίκην, ὅπου ἐν Σιδῶνι ἐγνωρίσθη μὲ τάγμα τι ἱερέων, παρ' ὧν ἔμαθεν ἀρχαίαν τινα περὶ φύσεως θεωρίαν, καὶ ἐπεσχέθη πάντα τὰ ἐκεῖ τῶν Φοινίκων ἱερὰ καὶ τὴν λατρείαν αὐτῶν.

Ἐκ Φοινίκης μετέβη εἰς Αἴγυπτον ἥδη εικοσιδύο ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, ὅπου διέμεινε ἄλλα εικοσιδύο ὅλα ἔτη ἐκπληρώσας δὲ ἐνωρὶς πάντας τοὺς ἀπαιτούμενους ὅρους παρελήθη εἰς τὴν χορείαν τῆς ἱερατικῆς τάξεως, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τῶν ἱερέων τὴν σοφίαν. Τοσοῦτον δὲ ἠγαπήθη ὑπ' αὐτῶν καὶ τοσοῦτον ἐθαυμάσθη, ὥστε ἐγένετο οὐ μόνον τῆς τῶν ἱερέων μαθήσεως καὶ ἐπιστήμης κοινωνός, ἥς οὐδεὶς ἐκινῶνει, ὡς γνωστὸν, μὴ ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς συμβουλευτικὰς τῶν ἱεροτελεστίας παρελαμβάνετο· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων Σόγχις καλούμενος ἦτο αὐτοῦ ὁ διδάσκαλος εἰς πᾶσαν αὐτῶν γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην, οἷον θεολογίαν, νομικὴν, ἰατρικὴν, ἀστρονομίαν, ἱστορικὰς παρατηρήσεις, καὶ ἐπι ἄλλο στοιχεῖον γνώσεως.

Τοιοῦτοτρόπως δὲ, πρὶ ἀπὸ χιλιετηρίδων ἦτο κεκτημένον ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ κατεῖχετο κεκρυμμένον ἐν τῷ ἀποκλειστικῷ πνεύματι τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ἐκλαμπρυνθὲν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, ἦλθεν εἰς φῶς καὶ μετεδόθη τῷ κόσμῳ πρὸς πνευματικὴν τροφήν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μετέβη εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ συναναστραφεὶς μὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν

Χαλδαίων καὶ τῶν Περσῶν, γνωρισθεὶς δὲ καὶ μ' αὐτὸν τὸν Ζωροάστρην, τὸν θεμελιωτὴν τῆς θεωρίας περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους (*), τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, εὐρύνας δὲ καὶ πού τροποποιήσας τὰς μέχρι τούδε ἀποκεκτημένας γνώσεις καὶ τὰς περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου θεωρίας, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα.

Ἄλλ' ἐπανελθὼν μετὰ τοσαῦτα ἔτη εὗρε τὰ τῆς πατρίδος ἡλλοιωμένα. Οἱ Ἕλληγες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὑποκύψαντες εἰς τὸν Περσικὸν ζυγὸν ὑπὸ τοῦ Κύρου, μετὰ τῆς ἐλευθερίας ἔχασαν καὶ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν πολλὴν φιλομάθειαν.

Βλέπων ὁ Πυθαγόρας τῶν συμπολιτῶν τοῦ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ὀσημέραι ἀραιώσιν τῶν μαθητῶν μέχρις ἐνός, μετέβη εἰς τῆς Κάτω Ἰταλίας τὴν Κρότωνα, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἥδη αὐτοῦ σχολὴ ἰατρικὴ, καὶ ἐπειδὴ αὐτόθι μὲ προθυμίαν πολλὴν ἐξασκεῖτο ἡ γυμναστικὴ τοῦ σώματος κατὰ τὰς παιδαγωγικὰς ἀρχὰς τῶν Δωριέων. Διέπρεπον δὲ τότε τὰ μάλιστα καὶ ἦνθουν αἱ ἐν τῇ Κάτῳ Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις.

Καθ' ὁδὸν ἐπεσχέθη τὴν Κρήτην καὶ μνηθεὶς τὰ ἐκεῖ ἱερὰ μετέβη εἰς Σπάρτην, ὅπου ἐγνώρισε τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου.

Ἐλθὼν εἰς τὴν Κρότωνα μεγίστην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καὶ πάντων προσεῖλκυσε τὸ σέβας, διὰ τε τὰ φυσικὰ αὐτοῦ πλεονεκτήματα καὶ διότι ἀληθῶς «πολλῶν ἀνθρώπων εἶδεν ἄγεα καὶ νόων ἔγνω.»

Καὶ πρῶτον μὲν συναθροίσας περὶ ἑαυτὸν τὴν νεολαίαν ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ παλαιότερα ὑπερέχουν τῶν νεωτέρων ἐν πᾶσιν ἐν τε τῇ φύσει καὶ τῷ βίῳ, τῷ κόσμῳ καὶ τῇ πολιτείᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις· κατέδειξεν ὅποσον ὀφείλουν νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς τῶν καὶ ὅποσῃν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτοὺς οὐχὶ μόνον διότι ἐγένοντο τῆς ζωῆς πάροχοι, ἀλλὰ καὶ διότι εὐεργετοῦντες ἡμᾶς δὲν παύουσιν, ὥστε ἅπαντα ἡ μετέπειτα εὐδαιμονία, εἶναι ἐμμέσως ἔργον. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα συναρμόσας περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς μὲν τοὺς φίλους νὰ φέρωνται οὕτως ὥστε ποτὲ νὰ μὴ γείνωσιν ἐχθροί, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς πάλιν οὕτως ὥστε ταχέως νὰ γείνωσι φίλοι· τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν σέβας ν' ἀποδείξωσι διὰ τῆς προσφερομένης πρὸς

(*) Ὀνομάσθη ἐλέγετο ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀρειμάνιος δὲ ὁ τοῦ σκότους καὶ τοῦ κακοῦ.

τούς γέροντας τιμῆς, τὴν δὲ φιλαδελφίαν των διὰ τῆς φιλανθρωπίας.

Προτρέπων δὲ αὐτούς εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν πνευματικὴν τω ἀνάπτυξιν, ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἀντίφασις τὴν μὲν σοφίαν καὶ τὴν μάθησιν τιμιώτατον πάντων νὰ νομίζῃ τις, πρὸς ἀπόκτησιν δὲ αὐτῆς μήτε χρόνον μήτε κόπους νὰ καταβάλλῃ. Ἡ γνῶσις καὶ τὰ φῶτα εἶναι, ἔλεγε, τὸ μόνον ὅπερ λαμβάνει τις παρ' ἄλλου χωρὶς ποτε ὁ δοῦς νὰ στερηθῇ τὸ διδόμενον. Ὑπερέχει δὲ τῶν ζῶων ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς τοῦ πνεύματος μορφώσεως.

Οἱ νέοι τῆς Κρότωνος ἀπὸ τῶν τοιούτων λόγων ἐνθουσιάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας.

Ἡ ὥραία αὐτοῦ ἀνδρική μορφή, ὁ τόνος τῆς φωνῆς, ὁ ἠθικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ καὶ αἱ παντοῖαι γνώσεις μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, προσείλκυσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πλείστους μαθητὰς καὶ θαυμαστάς τοῦ ξένου τούτου.

Ἡ Βουλὴ τῶν χιλίων παρατηρήσασα τὴν ἐπενέργειαν τῶν λόγων του ἐπὶ τὴν νεολαίαν, ἐπήνεσε καὶ εὐχαρίστησε θερμῶς αὐτὸν καὶ παρέκάλεσεν ὅ,τι ἀκόμη ἔχει νὰ εἴπῃ δημοσίᾳ πρὸς πάντας τοὺς πολίτας κοινῶς νὰ ὀμιλήσῃ.

Προσελθὼν λοιπὸν ὁ Πυθαγόρας εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου ὀμίλησε πολλὰ πρόσφορα, εἰς τὴν πολιτείαν ἀναφερόμενα καὶ τὰ πολιτικὰ ἐκάστου καθήκοντα, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν χρεῶν, ὅτι ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες νὰ ἦναι πρὸ πάντων πιστοὶ εἰς τὰς γυναϊκάς των, θεωροῦντες παντὸς ἄλλου συμβολαίου ἱερώτατον τὸ τοῦ γάμου ὡς κυρομένου διὰ τῶν τέκνων. Κατόπιν ἰδιαιτέρως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας ὀμίλησε καὶ πρὸς τὰς γυναϊκάς. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπήνεσε τὴν χαρακτηρίζουσαν ἐν γένει αὐτὰς εὐσέβειαν, εἶτα παρήνεσε νὰ τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς ἄνδρας των καὶ αὐτῶν τῶν γονέων πλείοτερον, νὰ μὴ τοὺς πικραίνωσι δι' ἀντιλογίας, ἀλλὰ διὰ φρονίμου ὑποχωρήσεως νὰ ζητῶσι νὰ τιμηθῶσιν, ἐπιδιώκουσαι τὸν πολυτιμώτατον τῆς γυναικείας ἀρετῆς στέφανον, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἰλιάρωτην, τὴν μόνην ἀληθῆ τῶν γυναικῶν δύναμιν. Ἡ γυναῖκα ὀφείλει, ἔλεγε, νὰ ἦναι ἡ ἰέρεια τοῦ οἴκου καὶ ἐκπληροῦσα τὰ καθήκοντα αὐτῆς ὡς σύζυγος, ὡς μήτηρ, καὶ ὡς οἰκοδέσποινα, μετ' εὐλαβείας νὰ τρέφῃ καὶ ἀνυψοῖ πρὸς τὸ Θεῖον τὸ αἶσθημα τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ ἐπιζητῇ τὴν φήμην τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα πίστεως, τὴν φήμην, τὴν ὁποίαν ὁ Ὀδυσσεὺς κείνηται

ὅτι κατεφρόνησεν ἢν ἡ Καλυψὼ τοῦ προτέφερον ἀθανασίαν διὰ νὰ μὲνῃ πιστὸς εἰς τὴν Πηνελόπτην.

Μετὰ τὴν τοιαύτην ὀμιλίαν αἱ γυναῖκες, ὡς λέγεται, δὲν ἠθέλησαν πλέον νὰ φορῶσι τὰ πολυτιμὰ των ἐνδύματα· πλείσται δὲ ἀφιέρωσαν αὐτὰ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. Τοσοῦτον ἐπενήργησε καὶ ἐπ' αὐτὰς ὁ λόγος τοῦ Πυθαγόρου.

Τελευταῖον ὀμίλησε καὶ πρὸς τα παῖδια ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀκούσατε, εἶπε, τὰ καλοαναθρεμμένα παῖδια ἔχουν τρόπους καλοὺς, ἀποφεύγουν ἀπρεπεῖς καὶ ὑβριστικὰς λέξεις, δὲν ἐνοχλοῦν μὲ κανένα τρόπον τοὺς ὀμίληκὰς των. Τιμῶσι καὶ σέβονται τοὺς γονεῖς των καθὼς καὶ τοὺς μεγαλειτέρους των ἐν γένει· διότι ὅσον τὸ παιδίον τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖς, τοσοῦτω μᾶλλον εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Θεὸν καὶ δύναται νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ εἰσακούωνται αἱ πρεσευχαί του.

Ἀπὸ τῶν ὀμιλιῶν τούτων ἐν βραχεῖ διεδόθη ἡ φήμη τοῦ Πυθαγόρου εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς, ὥστε ὅτε μετ' ὀλίγον καθιδρύθη ἡ σχολὴ αὐτοῦ, συνέβρον πολλοὶ πολυλαχόθεν ἐκ τε τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων ὄχι μόνον νέοι φιλομαεῖς καταττόμενοι μαθηταί, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσπέρας ἐφοίτων εἰς ἀκρόασιν αὐτοῦ καὶ ἄνδρες ἡλικιωμένοι, τῶν ἐν τοῖς πρόγμασι πολλοὶ καὶ ἐγγχώριοί τε καὶ ξένοι, ἐν οἷς καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες καὶ ἀπὸ πόλεων μὴ Ἑλληνικῶν. Τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν ἦσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δύο εἰδῶν· οἱ μὲν ἦσαν οἱ καθ' ἑαυτὸ μαθηταί, ὀνομαζόμενοι μαθηματικοὶ καὶ φυσικοὶ, οἱ δὲ ἦσαν ἀκροαταὶ ἀπλῶς, οἱ προβεβηκότεροι τὴν ἡλικίαν, οἵτινες ἐδιδάσκοντο ἠθικὴν καὶ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς καὶ τῆς μετὰ θάνατον ἀμοιβῆς κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ τῆς μετεμψυχώσεως σύστημα.

Ἡ σχολὴ τοῦ ἠκοδομήθη ἐν ἐκτεταμένῳ οἰκοπέδῳ, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχαρίσθη ἐπὶ τούτῳ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Συβαριτῶν. Τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς ἦτο ἀπλοῦστατον ὡς ἐξῆς· ἐν τῷ κέντρῳ ὑπῆρχεν αἴθουσα ἐκτεταμένη καὶ εὐρύχωρος διὰ τὰς ἀκροάσεις, πέριξ δὲ αὐτῆς ἦσαν ἠκοδομημένα ἱκανὰ δωμάτια καὶ ἐσπιατόρια· συνεκατῶκει δὲ καὶ συνέζῃ ὁ Πυθαγόρας μετὰ τῶν μαθητῶν του. Τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν ὑπῆρχε κοινὸν ταμεῖον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν προσερχομένων μαθητῶν κατέβαλλεν ὅ,τι ἠδύνατο· τὴν διαχείρησιν δὲ τῶν χρημάτων εἶχεν εἰς τῶν μαθητῶν, ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐκλεγόμενος, αὐτὸς δ' ἐπιτήρει μόνον. Τὰ πάντα ἔτεινον ἡ ἀδελφοποιήσουν τοὺς μαθητὰς. Ἡ διδασκαλία του δὲ σκοπὸν εἶχεν ἐν ἀρμοσίᾳ νὰ μορφώσῃ καὶ

νοῦν καὶ καρδίαν καὶ βούλησιν, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ πρέπει νὰ ᾖναι πάσης ὀρθῆς παιδεύσεως καὶ μορφώσεως ὁ κανὼν, ἰσχυρῶν ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ ἐν παντὶ αἰῶνι· διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ λογικὸν καὶ αἰσθητικὸν καὶ ἠθικὸν ὄν καὶ πρέπει νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸ ἀληθές, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, τὰ ὅποια ὁμοῦ εἶναι τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς θεότητος. Ἡὼς δὲ ἐφρόντιζεν ἀρμονικῶς νὰ μορφώσῃ τοὺς μαθητὰς του, κατόπιν θὰ ἴδωμεν. Δὲν ἐδέχετο ὅμως εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν τὸν τυχόντα· οὐδ' εἰς πάντα ἐδίδασκε τὴν ἐπιστήμην· πολὺ ὀρθά· διότι κατὰ τὸ ῥήτὸν ἐκεῖνο πολλοὶ μὲν γυρθηκοφόροι, παῦροι δὲ Βάκχοι οὐ πᾶς ἄξιός τῆς ἐπιστήμης. Διὸ πρὶν νὰ παραδεχθῆ τινὰ νέον ἐξέταξε καὶ τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ ἐπιμελῶς, ἐπαρτήρει δὲ τοὺς τρόπους καὶ τὴν διαγωγήν ἐκάστου προσερχομένου, ὅπως εἰκάσῃ ἐντεῦθεν περὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων· ἐζήτει ἔπειτα πληροφορίας πῶς ἐφέροντο πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συγγενεῖς των, ἂν γελῶσι πλέον τοῦ συνήθους, ἂν ᾖναι φλύαροι ἢ σιγηλοὶ, θυμῶδεις ἢ φιλόδοξοι, ὁποίους φίλους ἔχουν καὶ πῶς διάγουν μετ' αὐτῶν, πῶς κατατρίβουν τὸν καιρὸν των καὶ μετὶ μάλιστα εὐχαριστοῦνται ἢ δυσαρστοῦνται τελευταῖον ἐπληροφορεῖτο περὶ τοῦ μνημονικῶν καὶ τῆς προσοχῆς καὶ ἂν μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας προσήρχοντο εἰς τὰ μαθήματα.

Μετὰ τὰς τοιαύτας ἐρεύνας καὶ πληροφορίας ἐγίνετο ὁ νέος δεκτός, ἂν εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα· καὶ ὅμως ἐπρεπεν ἀκόμη πέντε ὀλόκληρα ἔτη νὰ δοκιμασθῆ ἐντὸς τῆς Σχολῆς συνήθως ἀπὸ τοῦ 12—17 ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἐσκεῖτο δὲ μάλιστα κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς τὴν πειθαρχίαν, τὴν αἰδημοσύνην, τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν εὐταξίαν. Εἰ δέ τις τῶν ὑπὸ δοκιμασίαν τούτων μαθητῶν δὲν εὐδοκίμει ἢ δὲν ἀντεῖχεν εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς παιδαγωγίας, ἀπεπέμπετο τῆς Σχολῆς τῷ ἀπεδίδοντο δὲ ὅσα εἶχε κατοβάλλει χρήματα μετὰ τῶν τόκων, καὶ ἀνεγείρετο ἐπ' αὐτῷ ἐν τῇ Σχολῇ κενοτάφιον, ἐφ' ᾧ ἐστήνετο ἐπιτύμβιος λίθος.

Κατὰ τὰ πρῶτα τρία ἔτη τῆς μαθητείας ἐχρεώστων οἱ μαθηταὶ νὰ συνειθίζωσιν εἰς τὴν σιωπὴν, δοκιμαζόμενοι ἐν ταύτῳ, ἂν ᾖναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των, ἂν ἔχουν καλὸν μνημονικόν, ἂν ᾖναι φιλομαθεῖς.

Δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐρωπῶσιν οὐδ' ἂν εἶχον ἀπορίας· ἀλλ' ἐν σιωπῇ ἀκροαζόμενοι νὰ προσέχωσιν. Μετὰ τοῦ διδασκάλου διόλου δὲν συναναστρέφοντο, οὐδ' ἐβλεπον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐν καιρῷ τῆς παραδόσεως· διότι ἀπεχω-

ρίζετο ἀπὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν διὰ παρμπετάσματος. Οἱ τοιοῦτοι μαθηταὶ ἐλέγοντο ἐξωτεριοί. Οἱ ἐξωτερικοὶ οὗτοι εὐδοκίμως περατώσαντες τὴν σειρὰν τῆς πενταετίας, ἐγίνοντο δεκτοὶ μετ' ἀπείρου ἀγαλλιάσεως εἰς τὴν χορείαν τῶν λεγομένων ἐσωτερικῶν μαθητῶν, οὗτοι ἤρχιζον ἤδη τὴν κυρίως ἐπιστημονικὴν σπουδὴν. Καὶ πρῶτον ἐδίδοντο εἰς αὐτοὺς ἐρωτήματα πρὸς σκέψιν καὶ ἰδίαν ἐργασίαν καὶ ἐρευναν. Τοιαῦτα χάριν παραδείγματος. Τί εἶναι νῆσος τῶν μακάρων; (ἥλιος καὶ σελήνη). Τί τὸ σοφώτατον; (μέτρων καὶ ἀριθμὸς). Τί τὸ κάλλιστον; (ἀρμονία). Τί τὸ ἰσχυρότατον; (νοῦς), κτλ.

Ἐσκοῦντο δὲ περὶ τὰ θρησκευτικὰ ἐπιμελῶς. Ἀνυπόδουτος ἐπρεπεν ὁ μαθητὴς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἱερὸν καὶ νὰ θυσιάσῃ· ἔκαιον δὲ λιβανωτὸν πρῶτῃ, μεσημβρίας καὶ ἐσπέρας. Τὰ ἐνδύματα ὄλων καὶ μαθητῶν καὶ διδασκάλων ᾖσαν λευκά καὶ καθαρὰ ἐκ λινοῦ.

Αἱ θεωρίαι τοῦ Πυθαγόρου αἱ παιδαγωγικαὶ ᾖσαν αὐταί. Ἡ ἀρμονία τῆς ψυχῆς ᾖτο κατ' αὐτὸν ἡ ἀρετὴ, ἡ δὲ τοῦ σώματος ἀρμονία ἡ ὑγεία. Εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ σώματος ἀνέφερον ὄλων τῶν σωματικῶν δυνάμεων τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν γυμναστικὴν ἐν γένει, ἥτις καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον κύριον καὶ ἄρχοντα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ σώματος· ἡ δὲ νόσος, ἔλεγεν, εἶναι ἡ τῆς ἀρμονίας τοῦ σώματος διατάραξις, ἣν πρέπει ν' ἀποφύγῃ τις διὰ καταλλήλου καὶ ὀρθῆς διαίτης. Προσεῖχε δὲ ἐπιμελῶς εἰς τὴν κατὰ φύσιν διαίταν· διὸ καθεκάστην διέταττε λουτρά πηγαῖα καὶ θαλάσσια. Ἀπηγόρευεν ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν τὸ κρέας καὶ τὸν οἶνον· ἀπὸ δὲ τῶν ἐξωτερικῶν καθ' ἡμέρας τινὰς μόνον τοῦ ἑναυτοῦ, οἵτινες καὶ ἡσθιον συνήθως κρέας τοῦ θύματος ὡς καθαρὸν· ἀπηγορεύοντο ὅμως εἰς πάντας ὄστρακοδέσματα ἰχθύες τινες, καὶ τινὰ ὄσπρια.

Τῶν πρὸς ἀρετὴν καὶ ὑγείαν μαθημάτων κυριωτάτην ἐθεώρει τὴν μουσικὴν. Ἡ μουσικὴ, ἔλεγεν, ἐνόμει τὴν ἀρμονίαν τοῦ σύμπαντος καὶ ἐκφράζει αὐτὴν· καὶ ἐκφράζουσα αὐτὴν ἐντυπώνει εἰς τὴν ψυχὴν· καὶ ἐντυπώνουσα παράγει ἐπ' αὐτῷ βίῳ τὴν ἑαυτῆς ἀντήχησιν, δηλονότι ἀρμονικὰς τὰς πράξεις καὶ ἐναρέτους. Νομίζων δὲ αὐτὴν κυριωτάτον τῆς ἀνατροφῆς μέσον, μετεχειρίζετο καὶ πρὸς περιστολὴν τῶν παθῶν καὶ ἐξάψεων καὶ πρὸς καθαρισμόν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς αἰσθήσεως ἐξευγένισιν. Ἐπίστευεν ὅτι διὰ καταλλήλου μελωδίας καὶ ἀρμονίας οἰονόηποτε αἰσθημα καὶ οἰανδήποτε τοῦ πνεύματος διαθέσιν καὶ ποιότητα, οἷον ταπεινότητα, δειλιαν,

πικρίαν, μίτος, καὶ τὰ τοιαῦτα, δύνανται τις εἰς τὸ ἀντίθετον νὰ μετατρέψῃ· ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος τὰς ἀσθενείας ὡς τὰς τοῦ πνεύματος ἐφρόνει, ὅτι ἐδύνατό τις διὰ τῆς μουσικῆς νὰ θεραπεύσῃ· ὄχι ὅμως δι' οἰσοδήποτε μουσικῆς.

"Ὅθεν ἦσαν ὠρισμένα ἐν τῇ Σχολῇ αὐτοῦ ἄγμματα ἀρμόδιζα πρὸς τὰ διάφορα τῆς καρδίας πάθη καὶ καταστάσεις, τὴν θλίψιν, τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος, τὸν θυμὸν, τὰς ὁρμὰς καὶ ἐπιθυμίας καὶ τὰ τοιούτα. Πρὸ τοῦ ὕπνου δὲ ἐσπέρας ἐκαθαρίζοντο οἱ μαθηταὶ δι' ἄσμίτων προσφῶρων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τὰ πύθη· πρώτιστα δὲ ἤδον ὡσαύτως ὠδὰς καὶ ὕμνους. Τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἐμεταχειρίζοντο τὴν λύραν μόνον καὶ τὴν κιθάραν· ὁ δὲ αὐλὸς ὡς παθητικὸς ἀπηγορεύετο.

Τῆς ἐπιστημονικῆς σπουδῆς βίον ἀπετέλουν τὰ μαθηματικά, τὰ ὅποια ἦσαν κατ' αὐτὸν ἢ εὐγενεστέρα ἐπιστήμη. Διὰ τῶν ἀριθμῶν ἔχουν, ἔλεγεν, ὅλα τὰ δημιουργήματα τὴν ἑαυτῶν μορφήν, ὄντα ἐν ταῦτῳ σύμβολα ἰδεῶν· ὁ ἀριθμὸς εἶναι τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον πάντων τῶν πραγμάτων, τοῦ σὺμπαντος, τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ἀπῆται λοιπὸν, καὶ ὁρθῶς, δι' αὐτῶν νὰ προπαρασκευασθῆ πᾶς τις εἰς τὰς ἄλλας ὑψηλοτέρας ἐπιστήμας, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν σοφίαν, εἴτε θεωρίαν τῆς φύσεως. Πόσον εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν μαθηματικῶν ὁ Πυθαγόρας εἶναι γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων μας ἀπὸ τὴν *ἐκατόμβην, τὸν πυθαγορικὸν λεγόμενον πίνακα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ*. Ἀλλ' αὐτοῦ πρὸς τούτοις ἐφεύρες εἶναι ὁ Πυθαγορικὸς καιῶν, τὸ μονόχορδον, τὸ πρὸς μέτρῃσιν τῶν μουσικῶν διαστημάτων, εἰς ὃ ἀναφέρονται αἱ τρεῖς φωναὶ ἀνεκάλυψε δὲ, ὡς λέγουσι, τοῦτο, κατὰ τύχην ἐμβύς εἰς τι σιδηρουργεῖον καὶ ἀκούσας τρία σφυρία συγχρόνως ἐπιχρουόμενα, καὶ τέλος ἡ λύρα τοῦ Πυθ. λεγομένη μ' ὀκτώ χορδᾶς.

Κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν ὀνομάζει τὸ μὲν πνεῦμα μονάδα, τὴν δὲ ὕλην δυάδα κτλ. Συνεδέετο δὲ μετὰ τῆς σπουδῆς τῶν μαθηματικῶν ἢ τῶν ποιητῶν ἀνάγκωσις, ἰδίως δὲ τῶν γυμνικῶν.

Μετὰ τὴν γυμναστικὴν οὕτως εἰπεῖν ἐκπαίδευσιν προὐβιάζειτο ὁ μαθητὴς εἰς ὑψηλότερον κύκλον μαθημάτων, εἰς τὴν λατρείαν λεγομένην τοῦ Διονύσου καὶ τὰ ὀρφικὰ μυστήρια. Τὰ τὰ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ μυστήρια ταῦτα ἀνεφέροντο εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζῶσιν καὶ τὴν ἐν τῷ Ἰσθμῷ διαμονὴν ἐν τῷθευ ἠρχίζε πλέον ἢ θεολογικὴ ὡς εἰπεῖν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔγειναν ἀνθρωποί, ὅπως αὐ-ἐπιστήμη. Τῆς ἐπιστήμης ταύτης βῆσις ἦτον, θίς μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διατριβὴν καὶ σωματικῇ δὲ μῖα δύναμις ὑπάρχει, εἰς Θεὸς, πρώτη ἀρχὴ πλήρωσιν τῆς τῶν ψυχῶν περιπλάγησε ἐπα-

τῆς ὑπάρξεως πηγὴ τῆς αἰωνίως ρεούσης δημιουργίας· ὅτι σῶμα μὲν τῆς θεότητος εἶναι τὸ σὺμπαν, ὃ αὕτη ζωογονεῖ καὶ ἐμψυχώνει αὕτη ὅμοιον· μέρη δὲ τῆς ἀρχικῆς τοῦ Θεοῦ ἐνοίας πρώτον ὁ αἰθέρ, ἡ μονὰς, ἡ ἐνότῃς, διότι ἡ θεότης αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἐν ἀδιαίρετον τυγχάνει οὕσα, τὸ πνεῦμα, ἡ ἀρχὴ τοῦ παντός, πανταχοῦ παρόν, ὡς πληροῦν τὸν ἄπειρον χώρον, καὶ ἡ βούλησις. Δεύτερον ἀρχικόν ὂν ἡ ἀρχικὴ οὐσία, ἡ δυὰς, ἣν ἔλεγε καὶ παθητικὸν μέρος, ὡς δεχόμενον τὴν ἐπενέργειαν τοῦ πνεύματος, καὶ ὕδωρ μεμιγμένον μετὰ μορίων καὶ ὡς ἀτμός τις παχύς πληροῦν τὸν ἄπειρον χώρον. Τρίτον ἡ ἄπειρος τοῦ χρόνου ῥοή, καὶ τέταρτον ἡ ἀνάγκη, τὸ χάος, ὁ ἄπειρος χώρος ὁ περικλύπτων πᾶσαν τοῦ κόσμου σφαῖραν καὶ ἔξωθεν περικλείων αὐτήν. Αὗται αἱ τέσσαρες τῆς θεότητος οὐσίαι ἀπετέλουν κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Πυθαγόρου τὴν ἱεράν τετρακτύν, ἣτις, ὡς τετραπλασιότης περιελάμβανε τὸ πνεῦμα, τὴν ἀρχικὴν ὕλην, τὸν ἄπειρον χρόνον καὶ τὸν ἄπειρον χώρον, ἐξ ὧν ἐγενήθη κατ' αὐτὸν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ.

Τὴν δὲ ἁρμονίαν τῆς μουσικῆς ἐπεξέτεινε καὶ εἰς τῶν οὐρανίων σωμάτων τὰς κινήσεις καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν τὴν ἀκούομεν, διότι τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀντιλαμβάνομεθα κίνησιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς γεννήσεώς μας, ὡς περ οἱ διατρίβοντες εἰς σιδηρουργεῖον, ὧστε ἀδυνατοῦμεν νὰ διακρίνωμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς τῆς οὐρανοῦ ἁρμονίας, μὴ ὑπαρχούσης ἀντιθέτου ἡρεμίας. Καθὼς πᾶν σῶμα ταχέως κινούμενον παράγει ἤχον τινα, οὕτω καὶ τὰ οὐράνια σῶματα τὰ περὶ τὸ κεντρικὸν πῦρ φερόμενα, ἀνάγκη, ἔλεγε, νὰ γενῶσι σειρὰν τόνων, οἵτινες ὀμοῦ σχηματίζουσι τὴν διαπασῶν, ἣτοι τὴν ἁρμονίαν.

Παρέβαλλε τοὺς ἐπὶ τῷ τότε γνωστὸς πλανήτας πρὸς τὰς ἐπτὰ φωνὰς τῆς μουσικῆς κλίμακος, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἀποστήματι, πρὸς τῶν φωνῶν τὰ διαστήματα.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ περὶ φύσεως θεωρία αὐτοῦ. — Περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ἔλεγεν, ὅτι εἶναι οὐρανοῦ καταγωγῆς καὶ ἑῶν γένος, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀνήκουσι εἰς τὰ πνεύματα, ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἀνήκουσι εἰς τὰ πνεύματα, τὰ τὰ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ τοῦ αἰθέρος παραχθέντα, ὅτι κατόκου μὲν τὸν οὐρανὸν, πρὸς τιμωρίαν δὲ ἀπερίβλησαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔγειναν ἀνθρωποί, ὅπως αὐ-ἔπεισαν τὸν οὐρανὸν, πρὸς τιμωρίαν δὲ ἀπερίβλησαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔγειναν ἀνθρωποί, ὅπως αὐ-ἔπεισαν τὸν οὐρανὸν, πρὸς τιμωρίαν δὲ ἀπερίβλησαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔγειναν ἀνθρωποί, ὅπως αὐ-

νέλθωσιν εἰς οὐρανόν. Ὁ ἄνθρωπος, ἔλεγε, σύγκεται ἐκ σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος· ὅτι τὸ πνεῦμα ἐξ οὐρανοῦ ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ ἅμα γεννηθέντος, ὅτι αὐτὸ μόνον γινώσκει, σκέπεται καὶ διανοεῖται, ἐπειδὴ κατάγεται ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ πνεύματος· διὸ καὶ ζῆ αὐτὸ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οὖν αὐτῷ ἠνωμένου σώματος, ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ πρὸ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς. Τὸ σῶμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν αὐτῷ κατακλείσθη ὡς ἐν τάφῳ διὰ πραχθεῖσαν ἁμαρτίαν πρὸ τῆς γηίνου ὑπάρξεώς της· ἔχει ὁμως σπουδαίοντα, διότι ἄνευ αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ τὰ πρὸς τὴν γνῶσιν ἀναγκαϊότατα αἰσθητήρια.

Περὶ τοῦ νεογενήτου ἔλεγε, ὅτι εἶναι σφόδρα ἀτέλεις καὶ φύσει ἐγωιστικόν, καὶ πρέπει δι' ἀδιαλείπτου ἀνατροφῆς καὶ ἐπιμελείας καθ' ὅλον τὸν βίον ἐξακολουθοῦσης ν' ἀπελευθερωθῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν ἐμφύτων ἐλλείψεων καὶ ἀτεχνιῶν, καὶ ἀνυψωθῆ εἰς καθαρότατα τῆς καρδίας καὶ τοῦ αἰσθηματος. Ἐπὶ τούτῳ πρέπει, ἔλεγε, νὰ συνειθίζωμεν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν μετριότητα περὶ τὴν τροφήν, τὸν ὕπνον, τὴν ὀμιλίαν, εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαν καὶ ἐπὶ πᾶσι νὰ ἐπιμελώμεθα τὴν βαθεῖαν πνευματικὴν ἡμῶν μόρφωσιν.

Ἡ δὲ παιδεία καὶ σοφία ἄλλοι δύνανται νὰ ἔχῃ σκοπὸν ἀνώτατον εἰμὴ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διὰ τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν ἐρέσεων καὶ τῆς αἰσθησεως καὶ ν' ἀγῆ αὐτὸ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐμοιότητα καὶ νὰ καταστήσῃ ἀξίον νὰ εἰσιθῆ ποτὲ εἰς τὴν οὐρανίαν τῶν Θεῶν. Σκοπὸς τοῦ παντός ὡς καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἁρμονία. Ἡ ἁρμονία τῶν οὐρανίων σωμάτων πρέπει καὶ εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ν' ἀντιχῆ. Διὸ οφείλει ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον ἑαυτὸν νὰ γνωρίζῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θεῶν τοῦ κάλλους τοῦ οὐρανοῦ ν' ἀνυψωθῆ.

Ἐρρῶνει ὁ Πυθαγόρας, ὅτι ὅταν ὁ θάνατος χωρίσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, αἰωρεῖται αὐτὴ ἐν τῇ τοῦ σώματος μόρφῃ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ὁδηγεῖται εἰς τὸν Ἄδην· καὶ ἐὰν μὲν ἦνε καθαρὸς, ἐκεῖθεν ἀνάγεται εἰς τὴν χώραν τοῦ φωτός καὶ τῆς τάξεως, εἰς τὸν ἀόρατον κόσμον, τὸν οὐρανὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· ἐὰν δὲ μὴ ἦνε καθαρομένη, τότε ὑπὸ τῶν Ἑρρινῶν συνδέεται εἰς νέα αἰθῆς δεσμὰ. Τοιαύτη τις ἦτον ἡ περὶ μετεμψυχώσεως πολυθρόλητος δοξασία, ἣν εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι.

Ὁ σύγχρονος καὶ συμπολίτης τοῦ Πυθαγόρου Ξενοφάνης ἀναφέρει, ὅτι διηγήθησαν τινες αὐτῷ, ὅτι ἰδὼν ποτὲ ὁ Πυθαγόρας καθ' ὁδὸν τυπτόμενον κύνα ἀναγνώρισας αὐτόν, παύσατε, ἐφώνησε, καὶ μὴ τίπιτε αὐτὸν πλέον, διότι εἶναι ἡ ψυχὴ φίλου τινός· τὸν ἀναγνώρισῶ ἐκ τῆς φωνῆς.

Περὶ ἑαυτοῦ ἐπίστευε, κατὰ τὸν Ἡρακλείδην τὸν Ποντικόν, ὅτι πρῶτον ὑπῆρξεν Αἰθαλίδης, κήρυξ τῶν Ἀργοναυτῶν, εἶτα Εὐφορβος, Ἑρμάτιμος καὶ τελευταῖον Πύρρος τις ἄλιεὺς τῆς Δήλου.

Πᾶσαν πρῶταν διεσκέπτοντο οἱ μαθηταὶ τοῦ τί ὄφειλον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας νὰ πράξωσι· τὴν δὲ ἐσπέραν ἀνελογίζοντο τί ἐπραξαν, τί ἐσοφῶν καὶ τί δέον δὲν ἐπραξαν· τὴν παρέδον; τί δ' ἐρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Ἐξεγείροντο τοῦ ὕπνου ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου καὶ ἤρχίζον μετὰ προσευχῆν· εἶτα ἀνεγίνωσκον στίχους τινὰς τοῦ Ὀμήρου καὶ ἄλλων ποιητῶν· κατόπιν ἤδον μελωδίαν τινά. Μετὰ ταῦτα ἐνησυχολοῦντο εἰς σπουδαίας ἐργασίας· καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυαν εἰσῆρχοντο εἰς συνδιαλέξεις καὶ εἰς περιπάτον, ἀπὸ δὲ τοῦ περιπάτου μετὰ μικρὰν σωματικὴν γύμνασιν ἐγευματίζον. Τοῦτο ἦν τὸ πρόγραμμά των. Μετὰ μεσημβρίαν ἐτέλουν θρησκευτικὰς τελετάς, ἐλοῦντο, συνδιέλεγοντο καὶ εἰ τι ἄλλο. Συνεβίου δὲ διατελοῦντες πρὸς ἀλλήλους ἐν ἄκρα φιλίᾳ καὶ ἀδελφότητι.

Ἐίκοσιν ἔτη διεβίωσεν οὕτω ὁ Πυθαγόρας μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων ἐν τῷ ἐξοχικῷ αὐτοῦ καθιδρύματι ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸν σέβας τῶν μαθητῶν τεκμηροῖ τὸ πολυθρόλητον αὐτὸς ἔφα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Σχολὴ αὕτη καὶ ἡ ἐκπαίδευσις περιωρίζετο εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Κρότωνος καὶ τῶν πέριξ, ἀνακινούμενος ὁ λαὸς ὑπὸ ὀχλοκρατικῶν τάσεων δὲν ἐβράδυνε νὰ δυσαρτυτῆται· γενομένης δὲ πολιτικῆς μεταβολῆς καὶ καταβληθείσης τῆς ἀληθοῦς ἀριστοκρατίας διελύθη καὶ ἡ Σχολὴ τοῦ Πυθαγόρου· αὐτὸς δὲ ἐξεδιώχθη. Ἀπέθανε δὲ κατόπιν εἰς βῆθον γῆρας ἑτῶν 99, ἐντὸς ναοῦ τινός τῶν Μουσῶν.

Οὗτος ἐν συνόψει ὁ βίος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός ἐκ πηγῶν κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἀξιόπιστων.

Τινὲς μὲν τῶν δοξασιῶν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν αἰώνων ἐξηλέγχθησαν ἀνυπόστατοι· εἶναι δὲ ἔχουν κύρος δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα· μάλιστα δὲ αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ περὶ ἀναπλάσεως καὶ παιδεύσεως τῆς ἀνθρωπότητος, ἃς ὀρίζει ὡς Ἑλληνικῶν αἰώνων, εἰσὶν ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Τῆ ἀληθείᾳ ἀγεται τις ἀμερολήπτως ἢ ἀποφανθῆ, ὅτι ἡ θεία Πρόνοια, ἡ τῶν κόσμου ἀοράτως διοικούσα, ἀνέδειξε τὴν Ἑλλάδα ἐν ταῖς ἐξόχοις αὐτῆς ἀνδράσιν ὡς ἀτρου φαεινόν, ἵνα καταυγάξῃ τὴν οἰκουμένην, πρόδρομον καὶ προάγγελον τῆς μεγάλης αὐτῆς βουλῆς, τοῦ Χριστιανισμοῦ, δι' οὗ πληροῦνται ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Σωτήρος οἱ μυχαίτατοι πόθοι τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

Ἐχοντες λοιπὸν ἡμεῖς ἐκ συγγενείας καὶ καταγωγῆς τιμαλφούς ἔνθεν μὲν τὴν σοφίαν τῶν Ἑλλήνων, ἔνθεν δὲ τὴν μαρίαν τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ, ἦν καὶ ὁ μεγαλειότερος τῆς ἡμετέρας ἀρχαιότητος σοφὸς ἀπαφήματο ἐν τῷ εἶν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα, χωρῶμεν εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν πρόοδον, ἵπὸ τοῦ θρόνου τοῦ ὑψίστου πατρὸς ἐπικαλούμενοι μετὰ θερμῆς καρδίας τὴν θείαν ἀρωγὴν, ἧς ἄνευ ἐπισηφαλεῖς αἱ ὁδοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝ.

I.

Ἐὰν ἦσαι υἱός, θά ἤκουσες ἀπὸ τὸν πατέρα σου τὴν συμβουλὴν ταύτην: ἐργάζου· παιδεύθητι, ὁ πεπαιδευμένος ἄνθρωπος κατορθώνει τὸ πᾶν. Ἐὰν ἦσθε πατήρ, θά εἶπες εἰς τὸν υἱόν σου: Βπμιελοῦ, μάνθανε, ἡ καλὴ ἀνατροφή καὶ ἐκπαίδευσίς ἰσοδυναμεῖ μὲ περιουσίαν.

Ἔστω.

Τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1837, τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν, γραμματοκομιστῆς εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν τινα τῆς ὀδοῦ Μεσλαί, μίξ τῶν ἡσυχωτέρων ὁδῶν τῶν Παρισίων, καὶ ἀποθέσας ἐπιστολὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ θυρωροῦ, ἔτεινε τὴν χεῖρα ὅπως λάβῃ τὰ κόμιστρα αὐτῆς, εἰπών:

— Διὰ τὸν Κύριον Λεβρῦνον! τρεῖς ὄβολους (sous)

— Ἰδοὺ τρεῖς ὄβολοι, εἶπεν ἡ θυρωρὸς θέτουσα τὴν ἐπιστολὴν ἐντός τοῦ διαχωρίσματος τῆς γραματοθήκης τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ ἀπηγύθνετο.

Τίς ἦτον αὐτὸς ὁ Κ. Λεβρῦνος καὶ τί περιεῖχεν ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα. Ὁ Κ. Λεβρῦνος ἦτο χονδρὸς τις ἄνθρωπος, τεσσαρακονταετῆς περίπου, ἀποκτήσας μικρὰν περιουσίαν διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν πανικῶν, ἔσχε γυναῖκα καὶ εἶχε μίαν θυγατέρα. Ἰδοὺ ἀφορμὴ διὰ νὰ λάβῃ ἐπιστολὴν. Ὁ Κ. Λεβρῦνος ἦτο ἀσχημος, ἡ κόρη του ἦτον εὐμορφος. Ὁ Λεβρῦνος ἦτο ἀγροίκος ἡ κόρη του ἦτο πνευματώδης, ὁ Κ. Λεβρῦνος ἦτο χονδροειδὴς ἀλλ' ἡ κόρη του ἦτο καλοκαμωμένη. Τέλος ὁ Κ. Λεβρῦνος ἦτον ἐγωϊστῆς, ἀλλ' ἡ κόρη του ἦτο συμπαθῆς. Διὰ ταῦτα, μὲν τὰ ἐλαττώματα, ἡ δεσποσύνη Λεβρῦνου ἔσχε

τὸν πατέρα τῆς Κ. Λεβρῦνον ἀπὸ τὴν μύτην, ὡς λέγομεν κοινῶς.

Ὅταν ἡ ὑπνέτρια τοῦ Κ. Λεβρῦνου κατέβη, ὅπως προμηθευθῆ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰ τροφίμα τῆς ἡμέρας, ἡ θυρωρὸς τῆ ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολὴν, ἐκείνη δὲ τὴν διεβίβασεν εἰς τὸν κύριόν τῆς, ὅστις καθήμενος ἐμπρὸς τοῦ γραφείου του καὶ περιβεβλημένος τὸν κοιτωῖτην του, ἔγραψε καὶ αὐτὸς ἐπιστολάς. Ὁ Κ. Λεβρῦνος μετήρχετο ἐπὶ πολλὸν καιρὸν τὸν ἐμπορον, ὡς πρὸ ὀλίγου εἶπομεν, καὶ ὅσον καιρὸν ἦτον ἐμπορος ἐσυνεβίβζε νὰ κρατῆ μόνος τοῦ τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ νὰ γράφῃ ἀπὸ τῆς ὀγδῆς πρωϊνῆς ὥρας πρὸς ἅπαντας τοὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἀνταποκριτάς του. Μολοντί δὲ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἶχεν ἀποσυρθεῖ τοῦ ἐμπορίου καὶ μετ' οὐδενὸς δὲν διετέλει εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις, ἦτον ὁμῶς πεπεισμένος, ὅτι ἐξακολουθεῖ ταιαύτας καὶ δὲν ἄφινε μίαν πρωϊάν χωρὶς νὰ γράφῃ τέσσαρας τουλάχιστον ἢ πέντε ἐπιστολάς. Τί ἔγραψε κανεὶς δὲν τὸ ἤξευρε, οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἔγραφε, ἐφαίνετο ἀπησυχολημένος, τοῦτο ἤρκει εἰς αὐτόν.

Μάλιστα ὁ Κ. Λεβρῦνος εἶχεν εὖρει ἐπὶ τοῦτω φράσιν κατὰλληλον, τὴν ὁποίαν ἐπανελάμβανε πολλάκις μετὰ καγχασμοῦ ἀρμόζοντος εἰς κεφαλαίουχον.

— Ἐγὼ ἤξεύρω καλὰ πότε θά ἀποθάνω, ἔλεγε.

— Πότε θά ἀποθάνης; τὸν ἠρώτων.

— Ὅθ ἀποθάνω τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν δὲν θά γράψω πλέον.

Ὁ Κ. Λεβρῦνος λοιπὸν ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον του, καὶ διὰ νὰ βλέπῃ καλλίτερον τί ἔγραφε, εἶχεν ἀνασκηκώσει ἐπὶ τοῦ μετώπου του τὰ ὀμματοῦλιά του, διότι καθὼς βεβαίως θά παρετηρήσατε, ὅταν ἄνθρωπὸς τις φέρων ὀμματοῦλία θέλῃ νὰ ἴδῃ εὐκρινῶς πράγμα τι, σηκώνει αὐτὰ μέχρι τοῦ μέσου τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ καταβιβάζει αὐτὰ μέχρι τῆς ἀκρας τῆς ρίνος, ὅπως δύναται νὰ βλέπῃ ἢ κάτωθεν ἢ ἄνωθεν.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἔκαμα τόσον συχνά, ὥστε ἔφθασα νὰ πεισθῶ ὅτι μόνον οἱ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καταδικωμένοι ἄνθρωποι, οἱ θέλοντες νὰ παραμορφώσωσι τὰ χαρακτηριστικά των, αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ φέρωσι ὀμματοῦλία καὶ νὰ χαμηλώνουσι τοὺς ὀφθαλμούς προσαδοῦντες διὰ τῆς βίας νὰ βλέπωσι διὰ τῆς ὑέλου.

Κατὰ σύμπτωσιν παράδοξον ἡ Ἰουλία ἴστατο πλησίον τοῦ πατρὸς τῆς ὅταν ἡ ὑπνέτρια ἔφερε τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἡ θυρωρὸς τῆ εἶχεν ἐγχειρίσει. Ἐνοεῖται, ὅτι Ἰουλία ἦτο τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα τῆς δεσποσύνης Λεβρῦνου. Εἶπομεν δὲ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, διότι συνήθως ἡ Ἰουλία δὲν ἐγείρετο τῆς κλίνης πρὸ τῆς δεκάτης καὶ ἡμισείας ὥρας ὅπως προγευματίστη τὴν ἐνδεκάτην. Ἐλαρρὸν ἐρύθημα, ὑπερ ἐχρωμάτισε τὰς παρειὰς τῆς ὅταν